

хвороби країн світу. Поширення коронавірусу в Сирії, а також у таборах сирійських біженців у сусідніх Туреччині, Йорданії та Лівані, ймовірно, може стати новою згубною кризою для всього Близького Сходу, а також для ЄС, якщо не надійно будуть зачинені кордони від проникнення біженців з території Туреччини.

Підводячи підсумок, треба наголосити на тому, що війни створюють сприятливе середовище для розповсюдження вірусних епідемій, максимально масштабуючи межі їх поширення. Епідемії, у свою чергу, призводять до великих втрат серед особового складу в арміях країн, що воюють, інколи значно перевищуючи бойові втрати, і безпосередньо впливають на результати і наслідки воєн.

Література

1. Мосов С. Война или мир – выбор за человечеством: монография. Киев: Изд. дом. «РУМБ», 2007. 300 с.
2. Мосов С. П., Чубіна Т. Д. Епідемії і війни. *Оборонний вісник*. 2020. №5. С.10-13.

УДК 94(4)«1914/1918»+94(477)«1914/1918»+ 355.2

Соловйов В., канд. іст. наук, ст. науковий співробітник

Дніпропетровський національний музей ім. Д.І. Яворницького, Україна

КОМБАТАНТИ КАТЕРИНОСЛАВЩИНИ В ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ: ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН, ПРИЗИВ, НАВЧАННЯ ТА РОЗПОДІЛЕННЯ РЕКРУТІВ

Soloviov V., Ph.D, Senior Researcher

COMBATANTS IN KATERINOSLAV REGION IN THE FIRST WORLD WAR: FORMATION OF MILITARY UNITS, CONSCRIPTION PROCESS, TRAINING AND DIVISION OF THE RECRUITS

Довгий час від початку незалежності нашої держави вивчення історії Першої світової війни залишалося на периферії наукових досліджень українських науковців. Проте за останні десятиліття ситуація з кількістю досліджень докорінно змінюється – з'являється все більше наукових праць, що охоплюють різні сфери цього глобального військового конфлікту та місця українського народу в ньому. Однак регіональні аспекти теми залишаються все ще малодослідженими. До таких тем належить і участь комбатантів Катеринославщини у Першій світовій війні.

Деякі аспекти цієї теми, історія військових підрозділів, механізми і правила мобілізації, призову, проходження служби знайшли відображення в роботах російських емігрантських, російських, білоруських та українських дослідників Керсновського А.А.[13], Коняєва Р.В. [14], Козакова О.Е.[15], Никулина Д.О.[16], Смольянова М. [24], Бушина В.С. [5]. Проте основним джерелом для нашого дослідження є архівні джерела, насамперед це фонди Російського військово-історичного архіву та матеріали Державного архіву Дніпропетровської області.

Формування військових частин. На момент початку світової війни на території нашого краю дислокувалися 1-а бригада 34-ї дивізії (133-й Симферопольський полк, 134-й Феодосійський полк) та 34-а артилерійська бригада (м. Катеринослав) [17]. 17-го липня 1914 р. у Російській імперії була об'явлена загальна мобілізація. Протягом тижня 1-а бригада 34-ї дивізії була укомплектована місцевими призовниками і доведена до штатного складу [5, с. 133]. Одночасно із кадрів 34-ї піх. див. почала своє формування 71-а піх. див. та 71-а арт. бр. Після завершення цих процесів обидві дивізії були перекинуті на Східноєвропейський театр військових дій [5, с. 133–134].

Разом з частинами діючої армії влітку 1914 р. розпочалось формування і дружин державного ополчення, що складалось з піших дружин, кінних сотен, батарей і інженерних на піврот, що повинні були взяти на себе обов'язки гарнізонної служби[7, с. 98–99]. У 1914–1915 рр. з мешканців Катеринославщини було сформовано 18 державних ополченських дружин (з 61-ї по 78-у), за період 1915–1916 рр., ще 5-ть (472–475, 480) [23, арк. 4; 8; 9]. У разі нестачі ратників для формування мешканці Катеринославщини могли призиватися до державних ополченських дружин інших губерній Одеського військового округу або навіть сусідніх округів.

Значні втрати царських військ у ході військової кампанії 1914 р., призвели до того, що з наступного 1915 р. відбувається поступове переформування дружин державного ополчення у частини діючої армії [23, 204–205]. Так з Катеринославських дружин державного ополчення були сформовані 100-а та 104-а піхотні дивізії [1; 2].

Призив, навчання та розподілення рекрутів. В 1914 р. призиву підлягали всі чоловіки віком до 43 років. В першу чергу мобілізації підлягали запасні нижні чини молодших строків служби. Ці кадри, як такі, що мали нещодавній досвід військової служби, йшли на формування частин діючої армії. Призив новобранців вівся з 21 року [12, с. 187]. Але поступово, через нестачу людських ресурсів, віковий ценз новобранців у 1915–1917 рр. знизився до 19–20 років [21, арк. 47].

Спочатку війни навчання нижніх чинів відбувалось у резервних батальйонах розташованих у тилу і зведених у бригади. Причому поповнення однієї губернії могло призиватися у навчальні батальйони іншої губернії, якщо територіально вони були ближчі до їх місця проживання. Після закінчення навчання, яке в період 1914–1915 рр. тривало 3–6 тижнів, з поповнення формувалась маршова рота чисельністю 250 чоловік, після чого рота відправлялась до запасних частин діючої армії на ту ділянку фронту, де в цьому поповненні була потреба [15, с. 15]. Мінусом такої системи було те, що поповнення, як правило, не потрапляло в бойові частини сформовані із вояків цієї ж місцевості [21, арк. 196]. Окрім того система підготовки мала і інші недоліки: невідповідність кількості керівного штату адміністративному навантаженню, нестача досвідчених інструкторів з бойовим досвідом, мала кількість учбової зброї та амуніції, погані побутові умови, перебої з поставкою продовольства і обмундирування тощо.

Розуміючи недолугість системи підготовки нижніх чинів, російське військове керівництво з весни 1916 р. проводить ряд важливих реформ. Подовжується строк навчання рекрутів від 3 до 4 місяців [21, арк. 46]. Запасні піхотні батальйони переформувались у піхотні запасні полки 4-х батального складу, таким чином кількість рот перемінного складу збільшувалась з 12 до 16-ти [22, арк. 227]. Кожна рота складалася із 41 кадрового вчителя (постійно залишались у роті) та 84 заступників (разом з маршовими ротами вирушали на фронт), обидві ці категорії вояків разом з молодшими офіцерами займались навчанням поповнення. При кожній роті полку одночасно навчання проходило дві роти А і В, кожна по 250 чол[21, арк. 320]. Значно збільшувався і адміністративний штат полків, що полегшувало керування учбовим процесом. Покращилося постачання частин учбовими засобами, зброєю, продовольством[21, арк. 320].

Запасні піхотні полки розділялися на два види – на загальноармійські та призначені для поповнення приписаної до них піхотної дивізії. Причому так, щоб 1-й батальйон учбового полку, направляв поповнення до 1-го полку дивізії, 2-й батальйон до 2-го полку і т.п. [22, арк. 228]. Таким чином, навчанням поповнення займались би інструктори з тих полків, в які після завершення навчання потрапляли рекрути. Цим передбачалося добитися покращення підготовки, морального стану та злагожденості частин діючої армії.

Станом на 1917 р. у Катеринославській губернії дислокувалася у м. Катеринославі – 228-й, 271-й, піхотні запасні полки, в м. Павлоград – 229-й піхотний запасний полк [18,19,20,]. 228-й полк переважно готував поповнення для 34-ї піхотної дивізії, 229-й полк для 71-ї піхотної дивізії. Всі полки входили до 5-ї запасної бригади. Чисельність постійного складу полку не перевищувала 4 тис. чоловік, а разом з рекрутами коливалась до 10–15 тис. чол. [21, 323 зв.; 22, арк. 228].

Про результати реформ у сфері навчання поповнення судити важко. Так як є і позитивні відгуки про якість навчання, так і негативні [6, арк. 40–50]. Тому питання якості бойової підготовки поповнення як в тилкових так і в армійських запасних полках на протязі 1916-1917 р.р. потребує окремого і більш ґрунтовного дослідження.

Отже, протягом 1914–1917 рр. мешканцями краю були укомплектовані частини 34-ї піхотної дивізії та сформованих під час Першої світової війни піших ополченських дружин, 71-ї, 100-ї, 104-ї піхотних дивізій. Розподілення рекрутів протягом 1914–1915 рр. по військовим частинам відбувалося в залежності від потреби в цьому поповненні. Тому мешканці краю нерівномірно розподілялись майже по всім частинам діючої армії. Починаючи з 1916 р. запасні піхотні полки, окрім загальноармійських, готували поповнення для військових частин, сформованих переважно з мешканців краю.

Література

1. 100-я дивизия РИА [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <https://ria1914.info/index.php/100> (дата звернення: 23.03.21)
2. 104-я дивизия РИА [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <https://ria1914.info/index.php/104> (дата звернення: 23.03.21)
3. Базанов С.Н. Фронтовые пути русских армий // Военно-исторический журнал. 1996. № 1. С. 73–81.
4. Базанов С.Н. Фронтовые пути русских армий // Военно-исторический журнал. 1996. № 4. С. 25–35.
5. Бушин В.С. Полки Катеринославського гарнізону у 1863–1917 рр. // Історія і культура Придніпров'я (збірка наукових праць). Київ, 2009. 129–136 С.
6. Державний архів Російської Федерації. Ф. 5881, Оп. 1, Спр. 528, 72 арк.
7. Головин Н.Н. Военные усилия России в Первой мировой войне. Москва, 2006. 528 с.
8. Державний архів Дніпропетровської області (ДАДО) Ф. 11, Спр. 988, арк. 14
9. ДАДО. Ф. 11, Спр. 134, арк. 25.
10. Данилов Ю.Н. Россия в мировой войне 1914–1915 гг. Берлин, 1924. 393 с.
11. Залесский К.А. Кто был кто в Первой мировой войне. Москва, 2003. 894 с.
12. Казаков А. Е. Организация и проведение военной мобилизации в Российской империи в 1914 г. (на примере Казанского военного округа) // Вестник СамГУ. 2007. №5/3. С. 187–193
13. Керсновский А.А. История Русской армии: в 4 т. Москва, 1994. Т. 4. 368 с.
14. Коняев Р.В. Огневая подготовка нижних чинов в запасных частях Омского военного округа в годы Первой мировой войны // Вестник КГУ. 2018. № 4. С. 14–17.
15. Коняев Р.В. Формирование маршевых подразделений из запасных воинских частей Омского воинского округа в годы Первой мировой войны // Вестник Брянского государственного университета. 2017. №1. С. 52–59.
16. Никулин Д.О. Отправка маршевых рот в действующую армию из омского военного округа в годы первой мировой войны (1914–1917 гг.) // Вестник Томского государственного университета. 2017. № 423. С. 134–138.
17. Расписание войска регулярные и иррегулярные. Санкт-Петербург, 1913. 252 с.
18. Російський державний військово-історичний архів (РДВІА). Ф. 2003, Оп. 1, Спр. 579, 438 арк.
19. РДВІА. Ф. 2003, Оп. 1, Спр. 608, 125 арк.

20. РДВІА. Ф. 2003, Оп. 1, Спр. 652, 526 арк.
21. РДВІА. Ф. 2003, Оп. 2, Спр. 487, 617 арк.
22. РДВІА. Ф. 2003, Оп. 2, Спр. 486, 526 арк.
23. РДВІА. Ф. 2003, Оп. 2, Спр. 777, 316 арк.
24. Смольянинов М. Дружины государственного ополчения белорусских губерний в Первой мировой войне 1914–1917 гг. // Журнал Российских и Восточноевропейских исторических исследований. 2007. №3. С. 21–31.

УДК 621.039

Стручок В., ст. викладач

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

АНАЛІЗ ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ ВТРАТ ВНАСЛІДОК АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

Struchok V., Senior Lecturer

ANALYSIS OF THE CAUSES OF LOSSES DUE TO AN ACCIDENT ON CHERNOBYL NPP

26 квітня 2021 року минає 35 років з часу, коли сталася найбільш масштабна радіаційна аварія на планеті Земля - аварія на Чорнобильській атомній електростанції (АЕС) (м. Прип'ять, Україна). Внаслідок аварії було забруднено радіонуклідами I^{131} , Cs^{137} , Sr^{90} 42000 км² території. За станом на 1 січня 1988 року втрати серед персоналу станції та особового складу формувань цивільної оборони, що брали участь у ліквідації наслідків аварії, склали 145 осіб, з них 29 із смертельним наслідком. Усі особи мали діагноз гостра променева хвороба того, чи іншого ступеня. Кількість населення, що отримало внутрішнє опромінення щитовидної залози більше 30 бер, склало більше 150 тис. осіб.

Відомо, що ключовим заходом радіаційного захисту населення є виявлення (проведення розвідки) радіаційної обстановки та наступна її оцінка та вжиття відповідних заходів захисту. Безпосередньо на території Чорнобильської АЕС виконання цієї функції було покладено на службу радіаційної безпеки АЕС. Встановлено, що внаслідок низької готовності і слабкої навченості особового складу підрозділів розвідки АЕС керівництво і штаб ЦО станції не отримали правдивої інформації про радіаційну обстановку. Це стало однією з причин того, що гасіння пожеж вночі та ранком 26 квітня проводилось без обліку рівнів радіації і дозиметричного контролю особового складу пожежних підрозділів, що призвело до переопромінення пожежників. Крім цього, встановлено, зокрема, що у операторів блокового щита управління – 4 (БЩУ-4) четвертого енергоблоку АЕС приладів дозиметричного контролю на великі значення радіаційного фону не було, а приладів зі шкалою 1000 мкР/сек було дуже мало, що призвело до незнання ними реальної радіаційної обстановки та отримання великих доз опромінення і в подальшому їх загибелі. І тільки в перший день аварії 26 квітня о 10.30 (аварія сталася в 01.23) була проведена наземна радіаційна розвідка у районі АЕС підрозділами на машинах РХР та двома екіпажами на БРДМ військової частини, з 11.00 до 12.00 спеціалістами гідрометеослужби республіки на вертольоті К-26 проведено гамма-обстеження за маршрутом Київ-Чорнобиль-Прип'ять-АЕС та встановлено реальні рівні радіаційного випромінювання.

У питанні мінімізації радіаційного ураження населення ключову роль має вчасне проведення його оповіщення, евакуації та йодної профілактики. Не дивлячись на наявність підготовленої системи оповіщення, внаслідок нездатності керівництва АЕС вірно та у повному об'ємі оцінити обстановку одразу після аварії, вона не була задіяна.